

A megtört optimizmus színei

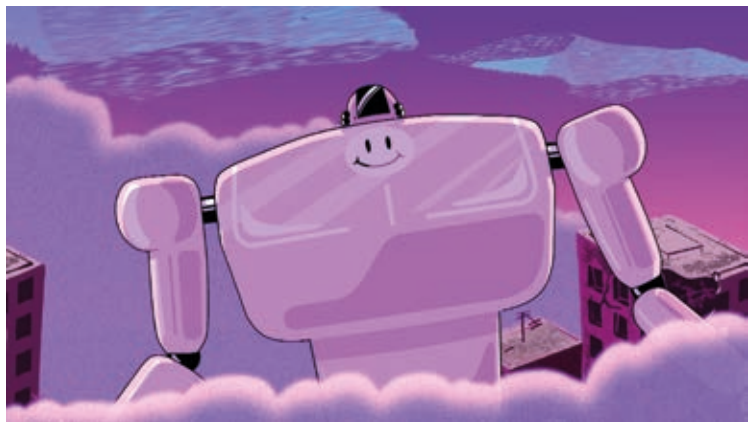
A Candide rajzfilmen

CSORDÁS LAJOS

Candide kalandjai, magyar animációs sorozat, 94 perc, 2018

Harmincöt évvel ezelőtt Kovásznai György szerette volna megvalósítani a *Candide* animációs adaptációját, de korai halála megakadályozta ebben, épp csak elkezdte a munkát. 2018-ra a MOME (volt) hallgatóinak sikerült véghezvinniük tervét: elkészült a 13 részes rajzfilmsorozat, amelyet tavaly ősszel animációs fesztiválokön láthatott is a közönség. Az ösztönzés az egyetemen tanító Iványi-Bitter Brigitta, a 2010-es nagyszabású Kovásznai-tárlat kurátora felől érkezett a fiatalokhoz, évekkel ezelőtt ő szólított meg néhány tehetséges hallgatót a hagyatékban maradt filmtervvel, és ő lett az alkotás kreatív producere is. A pilotfilmet még Bera Nándor rendezte, de a koncepció kialakításában részt vett Turai Balázs, Marjai Petra és Kreif Zsuzsanna is. Az első részt már Kreif Zsuzsanna jegyzi Hegyi Olivérrel, és a következőkben is Kreif volt a rendező, lényegében az ő látványvilága érvényesült, Turai és Bera pedig maradt a forgatókönyvírásnál, illetve társrendezőként működtek közre.

Hogy Kovásznai milyennek képzelte Voltaire satirikus kisregényét rajzfilmen, azt 1983-ban készített vázlataiból és egy tanulmányából lehetett tudni. „Kecses, mint egy meissenai porcelánról mintázott marionettfigura”, „arca kevés mimikával játszik”, „testi gesztusokban olyan dinamikus, mint egy balettáncos” – írta a főszereplő figurájáról. Azt is megállapította, hogy a filmben a bölcsekedő szövegek erős redukciójára lesz majd szükség, a sodró tempót, az akciót és a humort viszont fel kell erősíteni. Végsősoron pedig „a rajzfilm Candide-nak első-sorban műfajszerűen szuverén, az igazi mesék immanenciájával szervesen felépülő műnek kell lennie, mely elkerüli a vulgáris aktualizálást és a poros múzeumi rekonstrukciót. Azt akarjuk, hogy a nézők boldog gyermekké váljanak”* – summázta elképzeléseit Kovásznai.

Stillek a filmből:

Candide és Kunigunda egy Mars-expedíción
Candide robot

A fiatalok nyilvánvalóan nem az ő filmjét akarták kivitelezni. Egyetlen figuráját sem vették át, és Candide sem lett marionettszerű. Az elkészült rajzfilm Candide-ja olyan, mintha Beavis és Butthead lúzer osztálytársa lenne, akinek Mozart-parókat rajzoltak alkotói, ezzel is jelezve, hogy ő valójában egy korunkba tévedt, 18. századi figura. A múzeumi rekonstrukció, vagy az irodalmi mű illusztrálása bennük sem merült fel. Viszont Kovásznai intése ellenére egyáltalán nem félték az aktualizálástól. Sőt! A háromszáz évvel ezelőtti (és örök) emberi ostobaságok, gyalogságok mai helyszíneken, mai animációs nyelven kerülnek elénk. A bolgárok, spanyolok

országa és Eldorádó helyett – ahol az eredeti regényben kezd kalandjait Candide – a rajzfilmváltozatban olyan helyekre jutunk el, mint például Észak-Optimisztán, azaz Kim Pang-Loss birodalma, amely tulajdonképpen egy Észak-Korea-karikatúra. Ez az egyik legkönnyebben dekódolható epizód, érdemes kicsit részletesebben bemutatni. A lepkekergetés közben ide tévedő Candide-ot mindjárt vallatásnak vetik alá, és egészen addig gyötrik, amíg teste kubista Picasso-figurává torzul. Helyzetéből az egyetlen kiút, hogy észak-optimisztáni állampolgárságot kér és kap, ami olyan váratlan csodaként hat, hogy innentől előmenetele meredeken ível fölfelé az arcukat vesztett, szmájlíképű tábornokok karáig. Megkapják aztán a maguk karikatúráját a dél-amerikai esőerdőirtások, a közel-keleti konfliktusok, a kaliforniai startupbirodalmak, és persze Európa védelmezőjeként viselkedő hazánk és médiája is. Többek között ezek a modern adaptáció helyszínei – és még sok más érdekes, abszurd világ, mai problémákkal és szereplőkkel (néhány jelenetben maguk az alkotók is feltűnnek: Turai Balázs és Bera Nándor például többször csúnya véget érnek, de a rendező figuráját is meglövik festékpuskával Európa védőbástyájáról).

A Kovásznai által elvárt lendületnek és sodró humornak egyáltalán nem vagyunk híján, és ez nemcsak a képekből, de a párbeszédéből is fakad (amelyek egyébként nem nélkülözik a Voltaire-adaptációhoz illő filozófiai nyelvezetet). Elsőre befogadhatatlannak is tűnik ez az impulzusáradat. Minden jelenetet feszültség pakoltak vizuális ötletekkel, paródiaelemekkel. A szinte kaotikus pilotepizód után (amelyben keveredik a digitális és manuális animáció, van benne festmény, gyurma, báb, élőfilm, sőt ketchup- és virslianimáció is) grafikailag letisztultabbá, követhetőbbé váltak a hétperces történetek, köszönhetően az egy kézbe került a rendezésnek.

Candide, Kunigunda és Pangloss mester mindenütt új és új szerepben és más külsővel látható, de mindig hasonló mentalitást képviselnek: Candide a naiv, mesterét vakon követő álmodozó (hangja Rajkai Zoltán), Kunigunda ostobácska némbor (Jordán Adél), akinek azonban végül mindig helyén van az esze, Pangloss pedig (aki az első két részben

Stillek a filmből:

*Pangloss mint örült tudós a sarkvidéken Candide-dal
A megöregedett Kunigunda*

Kulka János, majd Máté Gábor hangján szólal meg) minden esetben a helyzet nyertese, aki rászedi, bolonddá teszi legújabb eszmével a többit hiszékenyt. Amikor a filmre visszagondolok, legelőbb a domináns színvilág, a fáradt rózsaszínek, lilás árnyalatok jutnak eszembe: a megtört optimizmus színei. A sorozat ugyanis az optimizmus és a naivitás kegyetlen és sziporkázó kritikája. És ha sok mindenben nem is, ebben a kíméletlen, kaján, játékos kedvben az alkotók mindenképp hűek maradtak Voltaire művéhez. Végül is, a Candide nézői boldog gyermekké válnak, míg a sodró és szellemes kalandokat követik, ha nem is mindig sikerül azokat pontosan dekódolniuk.

Az eredetileg tévéképernyőre készült szériát a televízióban eddig csak az RTL Klubon lehetett látni, december végén, egy meglehetősen szerencsétlen hajnali időpontban. További magyarországi tévés sugárzásról egyelőre nincs szó. Klubokban, egyedi vetítéseken lehet majd elcsípni a sorozatot.

Jegyzetek

* Kovásznai György: Candide, a rajzfilmhős, *Filmvilág*, 1993/6., 37.